

NOTA

Keerbergen-Rijmenamsebaan (Wolvenberg)

DEEL II – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ATELIER ILSE ROOVERS
ARCHEOLOGISCHE STUDIES
RAPPORT 134

© Atelier Ilse Roovers

G&R bv

Bergstraat 39

2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver

0495 / 88 72 88

ROOVERS I. 2024: Nota Keerbergen-Wolvenberg, *Archeologische studies* 134, Onze-Lieve-Vrouw-Waver.

Illustratie voorblad: detail uit de kaart van Ferraris van 1777.

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve mij de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken. Deze uitgave mag niet zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt. Gegevens worden niet gedeeld met derden zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgevers of initiatiefnemers. Atelier Ilse Roovers aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

NOTA

Keerbergen-Wolvenberg (Rijmenamsebaan)

DEEL II – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Ilse Roovers

Onze-Lieve-Vrouw-Waver
2024

Inhoudstafel

DEEL II : PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1	INLEIDING	5
1.1	Administratieve fiche	5
1.2	Aanleiding vooronderzoek.....	6
1.3	Onderzoeksopdracht.....	7
2	RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK.....	8
3	ADVIES VOOR HET VERVOLGONDERZOEK	9
4	BEPALINGEN INZAKE TOEVALSVONDSTEN.....	11
5	BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES	12
6	LIJST VAN FIGUREN	12

1 INLEIDING

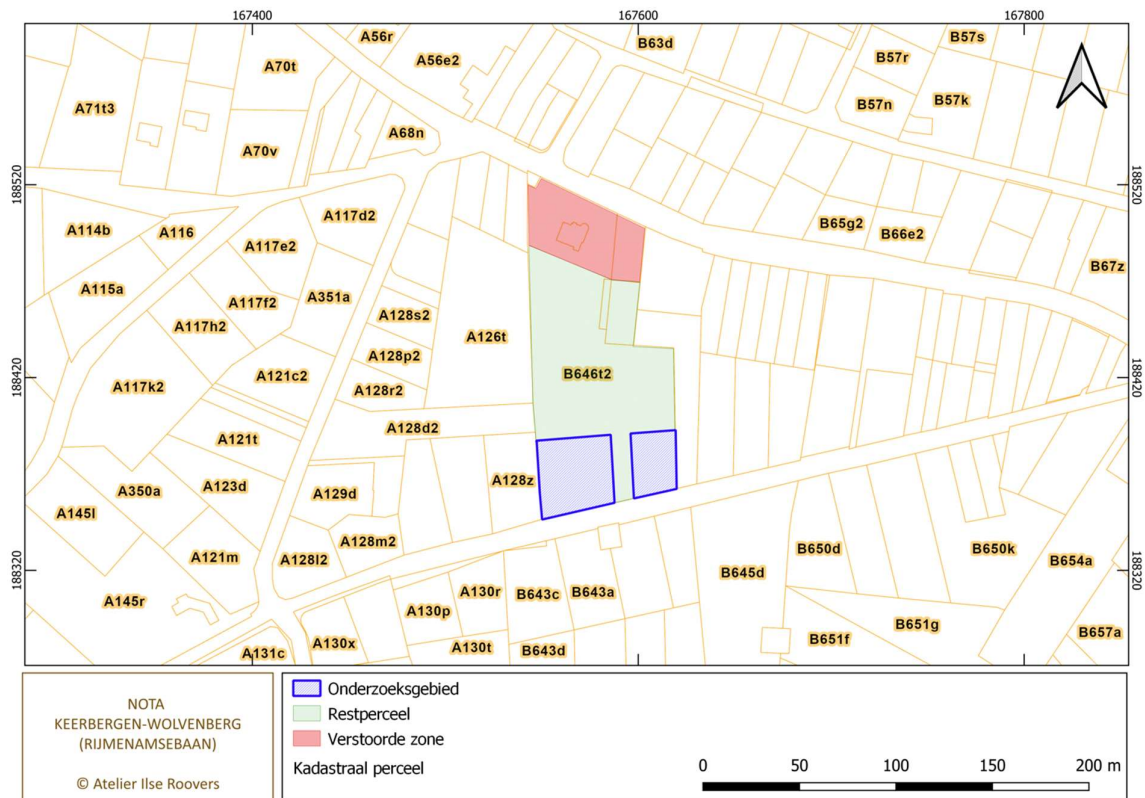
1.1 Administratieve fiche

Archeologienota ID 25020	2022K37 bureaustudie en 2022K38 landschappelijk bodemonderzoek https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/25020
Projectcode nota	2024J234
Geplande ingreep	Verkaveling
Wetgeving	De wetgeving met betrekking tot de archeologie: het onroerend erfgoed decreet van 12 juli 2013 en het onroerend erfgoed besluit van 16 mei 2014, die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016, gewijzigd op 18 juli 2017 en met terugwerkende kracht toepasbaar vanaf 1 juni 2017.
Gemeente	Keerbergen
Kadastrale gegevens	Keerbergen 1 ^{ste} afdeling, sectie B, 646 T2
Veldwerkleider	Ilse Roovers OE/ERK/archeoloog/2019/00032 Atelier Ilse Roovers G&R BV Bergstraat 39 2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver
Autorisatie	Peter Cosyns OE/ERK/Archeoloog/2019/00009 PeCo ARCHEO BV Strijdersstraat 47 3000 Leuven
Onderzoek	6-11-2024 tot 7-11-2024

1.2 Aanleiding vooronderzoek

Voor de uitvoering van de geplande verkaveling aan de Rijmenamsebaan/Mechelsebaan in Keerbergen (kadastrale percelen Keerbergen 1ste afdeling, sectie B, nummers 646 S, 646 H2, 646 K2, 646 N2 en 646 T2) diende de initiatiefnemer een omgevingsvergunning aan te vragen waaraan archeologienota ID 25020 werd toegevoegd. De archeologienota omvat een bureaustudie en een landschappelijk bodemonderzoek en is raadpleegbaar op <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/25020>¹.

Deze **nota** is het verslag van het **proefsleuvenonderzoek** dat plaatsvond van 6 tot 7/11/2024 en is uitgevoerd zoals bepaald in het programma van maatregelen van archeologienota ID 25020. De nota bestaat uit twee delen. Het eerste deel is het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Het onderzoek heeft voldoende gegevens opgeleverd om de **vrijgave van het onderzoeksgebied** te adviseren. In het tweede deel zijn dan ook geen bijkomende maatregelen uitgewerkt.

Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied op de kadastraal kaart (bron: geopunt en opdrachtgever)

¹ ROOVERS 2023.

1.3 Onderzoeksopdracht

Om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen die in het programma van maatregelen van de archeologienota ID 25020 zijn geformuleerd, is van 6 tot 7 november 2024 een **proefsleuvenonderzoek** uitgevoerd. Het doel van het vervolgonderzoek is om de archeologische waarde van het plangebied in te schatten door een beperkt maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven om zo te komen tot een gefundeerde evaluatie van het terrein.

Er zijn drie werkputten en een kijkvenster uitgegraven. Tijdens het proefsleuvenonderzoek is rekening gehouden met:

1. De **omgevingsvergunning van de verkaveling**: specifiek de bepalingen over de bomen binnen het onderzoeksgebied omdat het terrein zich bevindt in woonparkgebied. We citeren de originele tekst:

- *Bij de aflevering van een verkavelingsvergunning mogen (nog) geen bomen geveld worden. De bomen kunnen pas geveld worden nadat de omgevingsvergunning voor het bouw- of wegenproject mag uitgevoerd worden én mits naleving van de opgelegde voorwaarden in de bouwvergunning.*
- *De vergunningverlenende overheid legt op welke bomen worden geveld, moeten worden behouden of moeten worden (her)aangeplant. De kaalslagzone is beperkt tot het strikt noodzakelijke voor de inplanting van de woning en indien nodig 5 m rondom, eventueel een bijgebouw en de noodzakelijke breedte van de oprit.*

2. De bepalingen in het **programma van maatregelen van archeologienota ID 25020**²:

- *Indien het voorstel van het proefsleuvenplan niet realiseerbaar is in navolging van de bepalingen van het RUP dan dient de ligging van de proefsleuven aangepast te worden. Bij de te behouden bomen mogen de wortels niet geraakt worden in een zone ter grootte van de kruin.*
- *Er worden geen bomen gekapt in functie van het proefsleuvenonderzoek op zich, wel in functie van de te realiseren verkaveling.*³

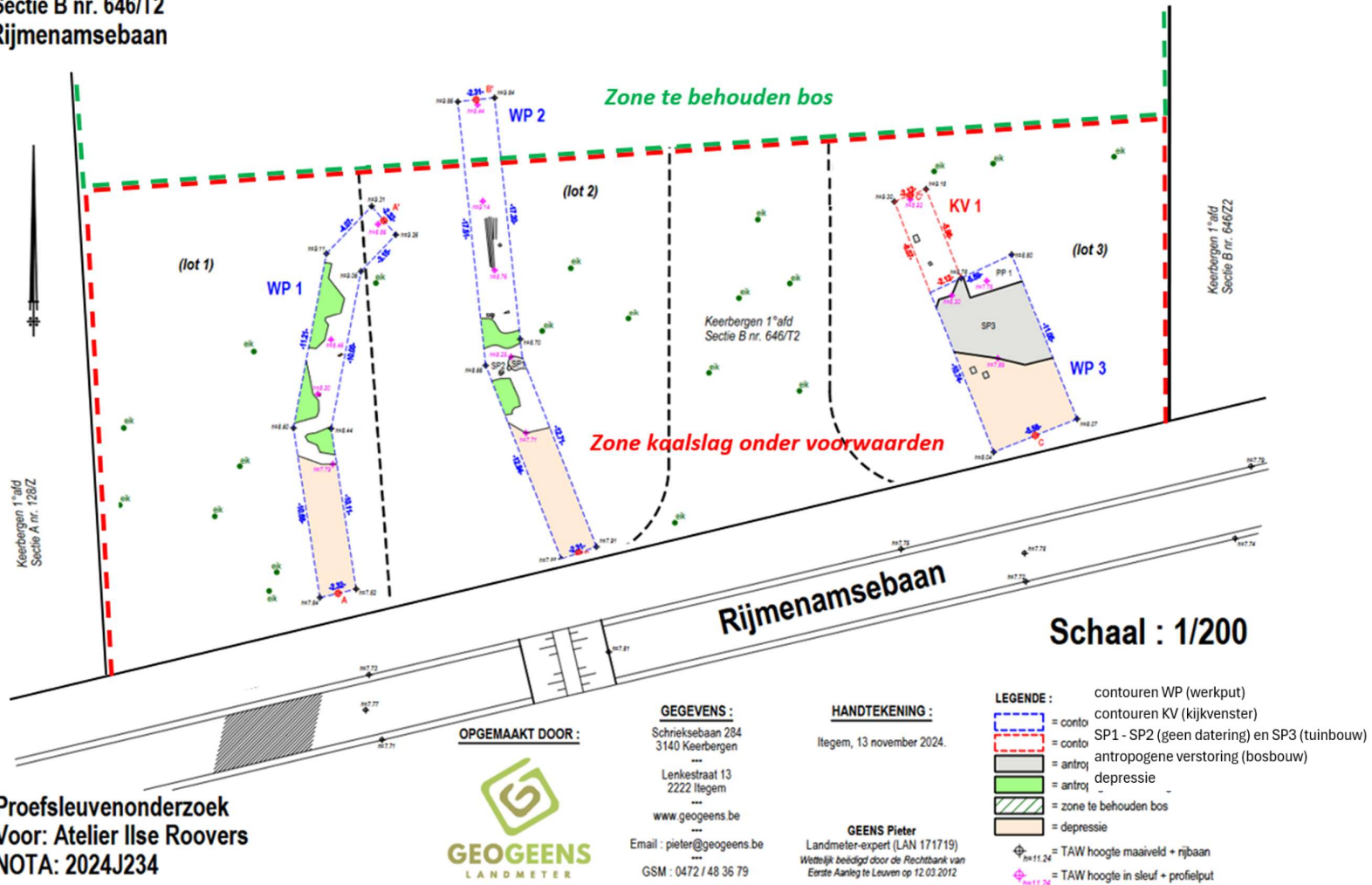
Omwille van deze redenen diende het **voorstel van sleuvenplan** uit het programma van maatregelen aangepast te worden (figuur 2). De volwassen bomen en de wortels onder de kruinen van de volwassen **bomen zijn gemeden** bij het uitgraven van de sleuven aangezien er geen kapvergunning is. Er is **enkel ondergroei verwijderd** (struiken en jonge boompjes).

Het **sleuvenplan** is **aangepast** als volgt: werkput 1 is naar het oosten verlegd en is ingekort, werkput 2 is ingekort en maakt een knik naar het oosten om geen wortels een volwassen boom te beschadigen, werkput 3 is uitgegraven in een niet beboste zone en is 2 m breder uitgegraven om het (enige) niet beboste deel van het terrein grondig te screenen op de aan- of afwezigheid van archeologische sporen (figuur 3 – alle sporenplan).

² Zie ROOVERS 2023, PvM, p. 12.

³ ROOVERS 2023, PvM, p. 15.

GRONDPLAN - SPORENPLAN
KEERBERGEN 1^oafd.
Sectie B nr. 646/T2
Rijmenamsebaan

Proefsleuvenonderzoek
Voor: Atelier Ilse Roovers
NOTA: 2024J234

Figuur 2: Alle sporenplan (bron: Geogeens)

2 RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK

2.1 Resultaten uit archeologienota ID 25020⁴

De **bureaustudie** werd uitgevoerd in 2023 naar aanleiding van een geplande verkaveling. Het terrein situeert zich in de Zuiderkempen. Het plangebied ligt in het Dijlebekken. De dichtstbijzijnde waterloop is de Spuibeeek die in westelijke richting stroomt en op ca. 1.6 km uitmondt in de Dijle. Het plangebied grenst aan een overstromingsgevoelig gebied aan de zuidzijde. Ter hoogte van het terrein zijn de grijsgroene tertiaire zanden van de formatie van Sint-Huibrechts-Hern gekarteerd. Ze zijn klei- en glauconiethoudend en glimmerrijk. Het pakket bevindt zich op een diepte van 4.5 m onder het maaiveld en is 13.3 m dik. Daarbovenop zijn quartaire dek- en/of stuifzanden afgezet, tijdens het weichseliaan en het vroeg-holoceen. Het is mogelijk dat er onder de stuifzanden ook fluviaatiele afzettingen uit het weichseliaan voorkomen. Het bodemtype in de noordelijke zone - Mechelsebaan is OB of bebouwde zone. De bodemserie in de zuidelijke zone - Rijmenamsebaan is de plaggenbodem Zcmy, een matig droge zandgrond met een dikke humeuze A-horizont. Daaronder worden vaak overblijfselen van een podzol B- of een verbrokkelde textuur B-horizont aangetroffen. Het zijn naar archeologische waardering toe interessante bodemtypes indien ze goed bewaard zijn.

Op het terrein zijn er geen archeologische vondsten geregistreerd. Op het aangrenzende perceel ten oosten zijn tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2021 bewoningssporen aangetroffen uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het terrein is opgegraven. Het eindverslag is nog niet raadpleegbaar. Op het Aspergeveld op 600-700 m ten NO van het plangebied zijn bewoningssporen geregistreerd uit de late bronstijd, de (vroeg) ijzertijd, de Romeinse periode, volle en late middeleeuwen en nieuwe tijd. Ook hier zijn archeologische onderzoeken lopende. In de ruimere omgeving zijn late en post middeleeuwse bewoningssporen aan het licht gekomen. Het archief van het IAP vermeldt een Romeinse villa ter hoogte van Boten Bosch. De gekende archeologische vindplaatsen tussen de vallei van de Vrouwvliet en de Dijle, wijzen op een archeologisch interessante omgeving.

In het derde kwart van de 18de eeuw is het plangebied **in cultuur gebracht als akker of wei**. In de 19de eeuw blijft het terrein onbebouwd. In het midden van de 20ste eeuw is de noordelijke zone **bebouwd** met een woning en een industriële maalderij met parking. In de zuidelijke zone is een **bos aangeplant**. De vermoedelijk natuurlijk loop van de Spuibeeek bevond zich in de 18de eeuw op de zuidgrens van het plangebied. In de 19de eeuw is de Spuibeeek 150 m naar het zuiden verlegd. De benaming van de beek is 19de eeuwse en verwijst naar de sluis aan de monding van de beek in de Dijle. Ten zuidwesten van het terrein is het toponiem Wolvenberg aangeduid, in de duinen langs de Dijle. Wolvenberg kan een archeologisch indicatief toponiem zijn.

Het **landschappelijk bodemonderzoek** d.m.v. manuele boringen toonde aan dat de bodemprofielen in de **noordelijke zone (Mechelsebaan) antropogeen geroerd** zijn tot in de Cg-horizont. Het profiel sluit er aan bij de gekarteerde bodem OB. Er zijn geen archeologisch relevante niveaus meer aangetroffen. De boringen in de **zuidelijke zone (Rijmenamsebaan)** toonden een **intacte bodemopbouw**. Er is oorspronkelijk de plaggenbodem Zcmy gekarteerd, een matig droge zandgrond met een dikke humeuze A-horizont en overblijfselen van een podzol B- of een verbrokkelde textuur B-horizont. Er werd een AC-profiel waargenomen met één archeologisch niveau waarvan de aanzetdiepte zich bevindt ter hoogte van de top van het moedermateriaal op ca. 50 cm -mv. Een podzol B-horizont was niet meer aanwezig.

⁴ ROOVERS I. 2023.

2.2 Resultaten uit het proefsleuvenonderzoek

Het vervolgonderzoek is uitgevoerd op 6 en 7 november 2024. Zoals reeds vermeld (supra, p. 7-8) moest het voorstel van sleuvenplan uit de archeologienota moest aangepast worden. De **omgevingsvergunning van de verkaveling** is toegekend maar er geldt momenteel een kapverbod. De toekomstige eigenaar kan in functie van het bekomen van een bouwvergunning de kap van bepaalde bomen aanvragen. Eventuele aanpassingen aan het sleuvenplan waren reeds voorzien in het programma van maatregelen bij de archeologienota. We hebben tijdens het onderzoek dan geen volwassen eiken of naaldbomen gekapt of beschadigd. Er zijn **twee referentieprofielputten, drie werkputten** en **een kijkvenster** uitgegraven.

Zoals bepaald in het programma van maatregelen van archeologienota ID 25020 zijn er twee referentieprofielputten uitgegraven ter aanvulling van het landschappelijk bodemonderzoek. **PP1** is aangelegd in de noordelijke zone van werkput 1. De minerale bodem is antropogeen geroerd en bestaat uit twee lagen: de Ap1 is ca. 30 tot cm dik en bestaat uit zeer los, zwartbruin zand. De horizont is structuurloos, bevat enkele fragmenten industrieel vervaardigd aardewerk en is aangevoerd. De Ap2 is 20 cm dik en bestaat uit bruin los zand, de ondergrens van de minerale bodem is onregelmatig. Daaronder treffen het moedermateriaal aan. De B-horizont is niet meer aanwezig. Het moedermateriaal is 30 tot 40 cm dik en bestaat uit beige zand. De ondergrens is onregelmatig gegolfd. De onderste laag is de reductiehorizont die aanvangt op 60 tot 70 cm onder het maaiveld. Het zand is blauwgrijs, compact en bevat geen inclusies. Roestverschijnselen komen al voor in de Ap2 vanaf 25 cm onder het maaiveld. **PP2** is aangelegd in de zuidelijke zone van werkput 2. Door de hoge waterstand is de profielput onder water gelopen tijdens het uitgraven. Omdat de wand dreigde in te storten, kon hij slechts gedeeltelijk opgeschoond worden. De profielput situeert zich in de depressie die we interpreteren als de oorspronkelijke loop van de Spuibek (zie infra). De minerale bodem komt overeen met deze in WP1. Vanaf 70 cm -mv treffen we een Ha-horizont aan die uitgegraven is tot ca. 120 cm -mv.

WP1 is uitgegraven in het oostelijke deel van het plangebied. We hebben een brede werkput aangelegd omdat er geen bomen stonden waardoor we de zone grondig konden screenen op de aanwezigheid van archeologische sporen.⁵ **WP2** en **WP3** zijn uitgegraven in het westelijke deel van terrein. Het **kijkvenster** is uitgegraven ten noorden van werkput 1 omdat de C-horizont er abrupt van kleur verschilt. We duiden in het vlak twee recente paalgaten aan met dezelfde zwartgrijze vulling dan de Ap.

In de zuidzijde van alle werkputten bevindt zich een **depressie**. We interpreteren de lagergelegen zone als de moerasige rechteroever van de Spuibek 1ste arm die zich in het derde kwart van de 18de eeuw op de zuidgrens van het onderzoeksgebied situeerde.⁶ Onmiddellijk na het uitgraven van de werkputten vulden de vlakken zich op met water. De vulling bestaat uit bruinzwart kleverig zand dat sterk doorweven is met kleine haarwortels. In het vlak namen we enkele recente verstoringen waar met dezelfde vulling dan de Ap. We zamelden enkele baksteenfragmentjes, harde plastic, industrieel roodbakend aardewerk en industrieel witgoed in.

Ten noorden van de depressie troffen we in alle werkputten **recente antropogene verstoringen** aan. De verstoringen worden in verband gebracht met recente **tuin- en/of bosbouw** (mogelijk tuinbouw in WP1 (SP3) en bosbouw in WP2 en WP3. In WP2 zijn **twee antropogene sporen**, een paalkuil (SP1) en een kuil (SP2), waargenomen. De sporen waren ondiep bewaard en bij gebrek aan vondstenmateriaal was een **datering niet mogelijk** is. In het kijkvenster zijn **geen archeologische sporen** aangetroffen.

⁵ Op ca. 200 m ten oosten van het plangebied is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waar een hoge densiteit aan sporen werd aangetroffen op het noordelijke en hogergelegen deel van het terrein. De sporen dateren vermoedelijk uit de metaaltijden tot de Romeinse periode en werden verder onderzocht door middel van opgraving. Het eindverslag is nog niet gepubliceerd. Zie HEIRBAUT 2021.

⁶ ROOVERS 2023, VvR, p. 29-31.

3 ADVIES VOOR HET VERVOLGONDERZOEK

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer het vooronderzoek met ingreep in de bodem gefundeerde resultaten oplevert over de aard, de omvang en de waarde van het archeologisch bodemarchief in het plangebied. Op deze manier kan een advies geformuleerd worden over de vrijgave van een terrein, een vervolgonderzoek of behoud in situ.

Het is mogelijk om voor het onderzoeksgebied Keerbergen-Wolvenberg (Rijmenamsebaan) een gefundeerd advies te formuleren:

- Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een hoofdzakelijk verstoorde bodem waargenomen. De verstoringen zijn afkomstig van recente tuin- en bosbouw. Er zijn twee sporen aan het licht gekomen die zeer ondiep bewaard zijn en die we niet kunnen dateren.
- Gezien de overwegend verstoorde bodem, de zeer lage densiteit aan sporen en de bepalingen van het ruimtelijk uitvoeringsplan 'Hart van Keerbergen' over behoud van bomen en kapverbod, adviseren we de **vrijgave van het onderzoeksgebied**.

We stellen dan ook **geen programma van maatregelen** op.

4 BEPALINGEN INZAKE TOEVALSVONDSTEN

Indien tijdens de uitvoeringswerken toevalsvondsten worden gedaan, is de melding ervan wettelijk verplicht volgens artikel 5.1.4 van het onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vondst moet binnen de drie dagen gemeld worden bij het agentschap onroerend erfgoed. De vondst en haar vindplaats moet beschermd worden tot tien dagen na het vinden. Het agentschap komt zo snel mogelijk ter plaatse om de vondst te onderzoeken. Op basis van dat onderzoek kan de termijn van tien dagen verlengd of ingekort worden. Dit onderzoek wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid.

5 BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES

UITGEGEVEN BRONNEN

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2019: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.

ERVYNCK A., DEBRUYNE S. & RIBBENS R. 2015: *Assessment, Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.

DIGITALE BRONNEN

Centraal Archeologische Inventaris: cai.erfgoed.net en www.geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geovlaanderen/cai/

Databank ondergrond Vlaanderen: dov.vlaanderen.be

Geopunt Vlaanderen: www.geopunt.be

6 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Het plangebied op het Grootchalig Referentie Bestand (bron: geopunt)

Figuur 2: Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (bron: Geogeens)

ATELIER ILSE ROOVERS
ARCHEOLOGISCHE STUDIES